

УДК 336

Алескерова Ю.В.

*доктор економічних наук, старший науковий співробітник,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Вінницького національного аграрного університету*

КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ УКРАЇНИ

CREDIT-INVESTMENT ACTIVITIES OF BANKS OF UKRAINE

АНОТАЦІЯ

У статті розкрито, що основною економічною функцією банків України в період вступу до ЄС є кредитно-інвестиційна діяльність їх клієнтів, тобто юридичних та фізичних осіб, підприємств та фермерських господарств тощо. Проаналізовано стан кредитно-інвестиційного портфеля, динаміку кредитів, наданих депозитними корпораціями, Програма розвитку особистих селянських, фермерських господарств, кооперативного руху на селі та дорадництва на 2016-2020 роки. Сформульовано авторське бачення про головні пріоритети кредитно-інвестиційної діяльності банків. Доведено, що потреба у здійсненні оцінки кредитно-інвестиційної діяльності банків існує.

Ключові слова: банк, кредитно-інвестиційна діяльність, управління, ризик, кредитно-інвестиційний ризик-менеджмент, модель оцінки ризиків, кредитно-інвестиційний портфель.

АННОТАЦИЯ

В статье раскрыто, что основной экономической функцией банков Украины в период вступления в ЕС является кредитно-инвестиционная деятельность их клиентов, то есть юридических и физических лиц, предприятий и фермерских хозяйств и т. п. Проанализированы состояние кредитно-инвестиционного портфеля, динамика кредитов, предоставленных депозитными корпорациями, Программа развития личных крестьянских, фермерских хозяйств, кооперативного движения на селе и консультирования на 2016-2020 годы. Сформулировано авторское видение о главных приоритетах кредитно-инвестиционной деятельности банков. Доказано, что потребность в осуществлении оценки кредитно-инвестиционной деятельности банков существует.

Ключевые слова: банк, кредитно-инвестиционная деятельность, управление, риск, кредитно-инвестиционный риск-менеджмент, модель оценки рисков, кредитно-инвестиционный портфель.

ANNOTATION

The article reveals that the main economic function of Ukrainian banks during the period of joining the EU is the lending and investment activity of their clients, that is, legal and natural persons, enterprises and farms, etc. The analysis of the status of the loan and investment portfolio, the dynamics of loans provided by deposit-taking corporations, the Program for the development of personal peasant farms, the cooperative movement in the countryside and counseling for 2016-2020 years. The author's vision on the main priorities of banks' lending and investment activity is formulated. It is proved that there is a need for an assessment of banks' credit and investment activity.

Keywords: bank, credit-investment activity, management, risk, credit investment risk management, risk assessment model, loan and investment portfolio.

Постановка проблеми. Основною економічною функцією банків України в період вступу до ЄС є кредитно-інвестиційна діяльність їх клієнтів, тобто юридичних та фізичних осіб, підприємств та фермерських господарств тощо.

Від того, наскільки добре банки впровадять свої кредитно-інвестиційні функції, багато в чому залежить фінансовий стан областей

України, що ними обслуговуються. Кредитно-інвестиційна діяльність становить близько 70% всіх активів банку, що забезпечує його дохід.

Актуальність питання кредитно-інвестиційної діяльності банків у забезпеченні розвитку фінансового сектору забезпечується такими аргументами. Сьогодні проблема управління кредитно-інвестиційним ризиком у банку залишається однією з найактуальніших. Досвід свідчить про те, що з часом рівень ризикованості зростає. Для потреб практики необхідні чітко сформульовані рекомендації, що є результатом наукового дослідження. Водночас наука може ще не знати відповіді на деякі питання, а банкіру необхідно вирішувати їх на практиці. Тому побудова комплексної системи кредитно-інвестиційного ризик-менеджменту в банках є однією з основних складових забезпечення ефективної кредитної діяльності банків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми кредитно-інвестиційної діяльності банків приділяють велику увагу вітчизняні вчені. Зокрема, такі автори, як В. Відлацький, О. Дзюблюк, Е. Доллан, В. Зимовець, О. Кузьмак, О. Лаврушин, С. Міщенко, М. Савостьяненко, М. Сулима, К. Тігірбеков; з питань методів та інструментів оцінювання та мінімізації кредитного ризику висловлюють свої думки А. Беляков, К. Брутян, В. Вітлінський.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас, враховуючи досягнення фундаментальних і прикладних досліджень, слід сказати, що недостатньо уваги приділяється практичним аспектам кредитно-інвестиційної діяльності банків по регіонах.

Мета статті полягає у визначенні шляхів удосконалення науково-методичних засад кредитно-інвестиційної діяльності банків на фінансовому ринку та оцінці практичних аспектів досліджуваної проблематики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Українські банки мають ще незначний досвід у здійсненні кредитно-інвестиційної діяльності, але з кожним роком обсяги цих операцій зростають. Останнім часом банківські установи у період кризи значно скоротили інвестиції в реальний сектор економіки та переорієнтувалися на державні боргові зобов'язання, що в кінцевому результаті дало змогу збільшити регулятивний капітал та зменшити резерви. Розмір інвестиційних ресурсів банків характе-

ризується насамперед величиною їх кредитно-інвестиційних портфелів як основної складової активів банків і показників напрямів їх діяльності для отримання доходів [1].

Для покращення кредитно-інвестиційного клімату треба забезпечити необхідні умови функціонування підприємництва та розробити державну систему гарантій і пільг.

Важливими фінансовими факторами для кредитно-інвестиційної діяльності виступають рівень політичної стабільності держави та стан нормативно-правового забезпечення, які на сучасному етапі не можна назвати задовільними у зв'язку з проведенням АТО та агресією сусідньої держави.

З метою розкриття наявного потенціалу банків у сфері кредитно-інвестиційного потенціалу в умовах фінансової системи України доцільним є впровадження низки заходів за такими напрямками:

- розробка моделі оцінки ризиків кредитно-інвестиційної діяльності, яка дасть змогу оптимізувати співвідношення «ціна – ризик» під час встановлення ставки відсотка банками на даний вид послуг;

- удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази, що забезпечить формування стійкого механізму співпраці банків і підприємств в процесі надання інвестицій;

- реалізація державної програми підтримки національних інвесторів;

- розробка заходів зі стимулювання вкладення заощаджень суб'єктів економіки до інвестиційних проектів (для інституційних

інвесторів), а також довгострокових депозитів (для фізичних осіб), що дасть змогу сформувати необхідну ресурсну базу кредитно-інвестиційної діяльності;

- впровадження державної підтримки та гарантії фінансової стійкості підприємств, які реалізують інвестиційні проекти, що сприятиме зниженню рівня ризиків інвестиційних кредитів банків та, відповідно, відсоткової ставки за ними, що забезпечить зростання їх обсягу.

Отже, кредитно-інвестиційна діяльність банків є важливим джерелом розвитку реального сектору економіки країни. Однак стан банківської кредитно-інвестиційної діяльності в Україні за останні роки свідчить про недостатній рівень його розвитку [1; 2].

Цей факт пов'язаний з низкою причин об'єктивного та суб'єктивного характеру, які стосуються як загального рівня нестабільності розвитку національної економіки, так і незацікавленість банків у фінансуванні інвестиційних проектів у зв'язку зі значними ризиками та невідповідністю ресурсної бази.

Кредитно-інвестиційна політика банків здійснюється у період фінансової та політичної невизначеності і спрямовується на якнайшвидше подолання її наслідків. Значне зниження зовнішнього попиту на вітчизняну продукцію, згорання іноземних інвестицій, суттєве ускладнення доступу до зовнішніх фінансових ресурсів, спад економіки загалом привели до зменшення кредитування економіки.

Для аналізу стану кредитно-інвестиційного портфеля розглянемо табл. 1.

Таблиця 1

Структура кредитно-інвестиційного портфеля банків на 1 червня 2017 р.

№	Банк	Кредитно-інвестиційний портфель, млн. грн.	Міжбанківські кредити, млн. грн.	Комерційні кредити, млн. грн.	Цінні папери, млн. грн.
1	«ПриватБанк»	159 387,03	50,00	225 937,72	99 999,99
2	«Райффайзен Банк Аваль»	39 875,27	266,67	46 263,78	12 995,87
3	«Альфа-Банк»	27 094,97	267,32	32 262,21	3 304,92
4	«ОТП Банк»	19 143,81	342,59	22 934,06	4 928,92
5	«Банк Південний»	14 708,47	39,53	15 513,16	683,31
6	«Укрсоцбанк»	12 526,25	833,52	36 592,44	2 248,89
7	«Таскомбанк»	7 481,50	78,95	7 395,24	533,99
8	«Правекс-банк»	2 377,72	155,51	739,96	1 501,12
9	«Індустріалбанк»	2 145,80	42,15	2 095,36	190,26
10	«Marfin Bank»	1 788,87	99,43	1 673,56	536,48

Джерело: розроблено автором за даними НБУ

Таблиця 2

Динаміка кредитів, наданих депозитними корпораціями (крім НБУ) резидентам (крім депозитних корпорацій) на початок року

Роки	Кредити, млн. грн.	Абсолютний приріст, млн. грн.	Темп зростання, %	Темп приросту, %
2012	801 809	68 986	109,41	9,41
2013	815 142	13 333	101,66	1,66
2014	910 782	95 640	111,73	11,73
2015	1 020 667	109 885	112,06	12,06
2016	1 004 998	-15 669	98,46	-1,54

Джерело: розроблено автором за даними НБУ

Таблиця 1 свідчить про те, що найбільший кредитно-інвестиційний портфель у «Приват-Банка» (159 387,03 млн. грн.), найменший – у «Marfin Bank» (1 788,87 млн. грн.).

Розглянемо табл. 2, де показана динаміка кредитів, наданих депозитними корпораціями (крім НБУ) резидентам (крім депозитних корпорацій) на початок року.

Отже, залишки за кредитами, наданими резидентам банками України, на 1 січня 2015 року становили 1 020 667 млн. грн., за рік зросли на 109 885 млн. грн., або на 12,1%, і, навпаки, на 1 січня 2016 року знизилися на 15 669 млн. грн., або на 1,54%. Таке скорочення обумовлено низькою економічною активністю, високими процентними ставками за користування коштами та посиленням вимог банків до позичальників. Якість активів банків протягом минулого року погіршувалася так само, як і платоспроможність позичальників. Це спонукало банки посилювати вимоги до позичальників за всіма видами кредитів [2].

Так, з метою активізації кредитно-інвестиційної діяльності НБУ у жовтні 2015 року змінив підходи до розрахунку нормативів кредитного ризику, що дало змогу банкам спрямувати вивільнені кошти на кредитування та розширити можливості використання банками гарантій/акредитивів за наявності грошового забезпечення за ними. Згідно з результатами останнього опитування банків, проведеного НБУ, вперше за останні два роки відбулися збільшення загального рівня схвалення кредитних заявок суб'єктів господарювання та зростання очікувань щодо відновлення кредитування, поліпшення якості портфеля та збільшення обсягів кредитів суб'єктам господарювання [2].

Отже, в період економічної та політичної невизначеності доцільно було б суттєво покращити процедуру моніторингу банківського кредитування. Як інші напрями оптимізації кредитної політики банків можна також запропонувати розроблення не лише законодавчих ініціатив щодо підвищення прав кредиторів, але й технічні механізми мінімізації ризиків для банків (як на етапі видачі кредиту, так і на етапі його обслуговування).

У Вінницькій області затверджена Програма розвитку особистих селянських, фермерських господарств, кооперативного руху на селі та дорадництва на 2016-2020 роки № 40.

Згідно з цією Програмою за 2014-2016 роки на кредитно-інвестиційну діяльність банків щодо фермерських господарств, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів

та особисто селянських господарств з обласного бюджету виділено і освоєно 4 961,0 тис. грн.

Пільгові кредити отримали 24 фермерських та 7 особистих селянських господарств, 5 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Кредитні кошти спрямовані на будівництво овочесховища, на придбання ВРХ та маточного поголів'я свиней, на закупівлю обладнання для заготівлі та переробки молока, на реконструкцію молочно-товарної ферми, на придбання обладнання щодо переробки сільськогосподарської продукції, придбання холодильної установки для тваринницьких ферм тощо.

В поточному році за цією програмою з обласного бюджету на кредитування виділено 1,0 млн. грн.

Висновки. Кредитно-інвестиційна діяльність банку фактично поєднується в єдиному кредитно-інвестиційному портфелі, тому банківська установа не віддає перевагу тій чи іншій, а здійснює зміну своїх акцентів з інвестування на кредитування і навпаки.

Сама ж кредитно-інвестиційна діяльність банку теж зазнає змін. Ці зміни здійснюються під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів, одними з яких є обсяг ресурсної бази банку, оскільки саме він є фундаментом формування і використання кредитно-інвестиційного потенціалу, рівень інфляції, стійкість національної валюти тощо.

Здійснивши дослідження кредитно-інвестиційного портфеля банків, виявили, що їх структура та обсяг неоднорідні.

Найбільшу питому вагу у структурі кредитно-інвестиційного портфеля займають кредити, надані комерційні кредити, а ось найменшу складають міжбанківські кредити.

Отже, потреба у здійсненні оцінки кредитно-інвестиційної діяльності банків існує відповідно до Програми розвитку особистих селянських, фермерських господарств, кооперативного руху на селі та дорадництва на 2016-2020 роки № 40 та статистичних даних НБУ.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ляхова О. Кредитно-інвестиційний портфель банків та його вплив на фінансування інвестиційних проектів в Україні / О. Ляхова, Т. Шокало [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua>
2. Зайцева І. Аналіз інвестиційної привабливості України в сучасних умовах / І. Зайцева, О. Коцюба // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2014. – № 9. – С. 87-91.
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua